

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

INFORMACJA BIEŻĄCA

Nr 3(26)

19.11.2002 r.

SPIS TREŚCI

I. Z ZAGRANICY

1. Wizyta naczelnego dyrektora archiwów państwowych we Włoszech
2. Konferencja w Orchard Lake
3. Spotkanie Szefów Archiwów Państw Unii Europejskiej w Kopenhadze
4. Posiedzenie Komitetu Archiwalnego NATO w Brukseli
5. Konferencja międzynarodowa w Wilnie
6. VIII Międzynarodowa Konferencja Archiwów Europy Centralnej i Wschodniej
7. Wizyta pracownika NDAP w Archiwum Narodowym Republiki Mołdowa w Kiszyniowie
8. Dziesięciolecie polsko-rosyjskiego porozumienia archiwalnego oraz promocja tomów katyńskich
9. Wizyta delegacji archiwistów Rosji w Polsce
10. Umowa AP w Szczecinie z Archiwum Krajowym w Greifswaldzie w sprawie mikrofilmowania archiwaliów

II. Z KRAJU

11. IV Powszechny Zjazd SAP
12. Księga praw miejskich Głubczyc z 1421 r. dla archiwów państwowych
13. Obchody „Europejskich Dni Dziedzictwa” w AP w Łodzi
14. Wystawa dokumentów miejskich Starej Warszawy w AGAD
15. Promocja książki o kartografii Warszawy w XIX w.

16. Inauguracja roku akademickiego w Akademii Polonijnej w Częstochowie
17. Spotkanie w AGAD poświęcone programowi UNESCO „Pamięć Świata”
18. Posiedzenie Rady Archiwów Społecznych
19. Posiedzenie Rady Archiwalnej

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW

20. Konferencja naukowe, zebrania, odwiedziny delegacji
21. Spotkania z lokalnymi władzami, przedstawicielami organizacji środowiskowych i instytucjami naukowo-kulturalnymi
3. Nabytki
4. Popularyzacja zasobów

IV. SPRAWY ORGANIZACYJNO-KADROWE

I. Z ZAGRANICY

1. WIZYTA NACZELNEGO DYREKTORA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

WE WŁOSZECH

W dniach 25–29 VI 2002 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, naczelny dyrektor archiwów państwowych, uczestniczyła w międzynarodowej konferencji w Dobbiacco na temat „Choices and strategies for preservation of the collective memory”. Podczas obrad, w obecności wybitnych specjalistów w dziedzinie konserwacji i zabezpieczania zbiorów archiwalnych, omawiano m.in. warunki przechowywania archiwaliów (budynek i wyposażenie), środki zabezpieczające przed skutkami katastrof naturalnych, techniki konserwacji dokumentów, w tym na nowych nośnikach, oraz ostatnie osiągnięcia naukowe z dziedziny chemii, biologii, fizyki przydatne konserwacji, a także zasady zapewniania dostępu do źródeł, wpływ zanieczyszczenia środowiska naturalnego na materiały archiwalne oraz zagadnienia związane ze szkoleniem archiwistów.

2. KONFERENCJA W ORCHARD LAKE

W dniach 17–19 V br. w Orchard Lake (USA) odbyła się II Międzynarodowa Konferencja na temat materiałów archiwalnych przechowywanych w instytucjach polonijnych w USA, ich gromadzenia, przechowywania i konserwacji. Konferencję zorganizowało Saint Mary's College of Ave Maria University, a uczestniczyli w niej przedstawiciele takich instytucji, jak m.in. Immigration History Research Center of the University of Minnesota, the Western Reserve Collection, the Balch Institute, the Burton Collection oraz University of Pittsburgh Alliance College Collection, Muzeum Polskie w Chicago. Oficjalne zaproszenie do uczestnictwa i wygłoszenia referatów podczas konferencji otrzymali przedstawiciele NDAP: naczelny dyrektor archiwów państwowych doc. dr hab. Daria Nałęcz, zastępca naczelnego dyrektora dr hab. Władysław Stępnik, a także dyrektor generalny Andrzej Biernat. Po zakończeniu konferencji w Orchard Lake dyrektor Daria Nałęcz udała się z wizytą do Nowego Jorku, gdzie odbyła rozmowy z p. Jackiem Gałązką, prezesem Instytutu im. J. Piłsudskiego i Tadeuszem Gromadą, dyrektorem Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku.

3. SPOTKANIE SZEFÓW ARCHIWÓW PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ W KOPENHADZE

W dniach 10–11 X 2002 r. dr hab. Władysław Stępnia, zastępca naczelnego dyrektora archiwów państwowych, reprezentował Polskę w czasie obrad Szefów Archiwów Państw Unii Europejskiej i Państw Kandydujących, które odbyło się w Kopenhadze. Uczestnicy spotkania kontynuowali prace nad projektem rezolucji o archiwach, opracowanej na spotkaniach ekspertów w Lund w dn. 4 IV 2002 r. i w Brukseli dn. 22 XI 2001 r.; omawiali ponadto terminarz przygotowania nowego raportu na temat archiwów, tzw. *Black book*., dyskutowali poprawki do projektu rekomendacji dotyczącej dostępu do zbiorów archiwów historycznych.

4. POSIEDZENIE KOMITETU ARCHIWALNEGO NATO W BRUKSELI

W dniach 13–16 VI 2002 r. dr hab. Władysław Stępnia, zastępca naczelnego dyrektora archiwów państwowych, uczestniczył w spotkaniu zorganizowanym przez Komitet Archiwalny NATO w Brukseli. Spotkanie poświęcono szczegółowemu omówieniu spraw związanych z gromadzeniem, porządkowaniem i zabezpieczaniem zasobu archiwalnego NATO.

5. KONFERENCJA MIĘDZYNARODOWA W WILNIE

W dniach 23–25 IX 2002 r. dr hab. Władysław Stępnia i dr Henryk Kurowski, zastępcy naczelnego dyrektora archiwów państwowych, wzięli udział w organizowanej w Wilnie konferencji międzynarodowej, zatytułowanej „Holocaust na Litwie. Aspekty historii współczesnej, edukacji i sprawiedliwości”. Organizatorem konferencji była międzynarodowa Komisja ds. oceny zbrodni nazistowskich i sowieckiego reżimu okupacyjnego na Litwie. Konferencja była podzielona na 4 sesje problemowe: „Badania nad holocaustem – metody i źródła”, „Likwidacja litewskiej wspólnoty żydowskiej”, „Obojętność, współpraca, odrzucenie – postawy wobec holocaustu” oraz „Edukacja”.

6. VIII MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA ARCHIWÓW EUROPY CENTRALNEJ I WSCHODNIEJ

W dniach 31 V – 1 VI 2002 r. odbyła się w Popowie k. Warszawy VIII Konferencja Archiwów Europy Centralnej i Wschodniej. Tematem przewodnim konferencji były "Archiwa w społeczeństwie informacyjnym". Konferencja obradowała w trzech sekcjach: Rola archiwów w administracji publicznej; Współczesne tendencje kształcenia archiwistów; Humanistyczne funkcje archiwów. W trakcie obrad odbyło się ponadto spotkanie programu Komisji Europejskiej "Cultivate CEE – Cultural Heritage Applications Network", podczas którego jego koordynator w Europie Środkowej i Wschodniej – Maria Śliwińska – zaprezentowała aktualny stan realizacji zadań objętych programem.

W 1. sekcji, poświęconej zagadnieniom miejsca archiwów w strukturze administracji publicznej, z referatami wystąpili przedstawiciele Polski, Łotwy, Rosji, Słowenii, Słowacji, Bośni i Hercegowiny, Ukrainy, Białorusi, Chorwacji, Jugosławii. Główna uwaga w tej sekcji skupiona była na prawnych aspektach funkcjonowania archiwów państwowych jako elementu aparatu administracji publicznej szczebla centralnego i regionalnego. Szerzej omówiono dwa zagadnienia: nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym oraz wykonywania kwerend i wydawania zaświadczeń obywatelom do celów prawnych i socjalnych. Najważniejszą tezę, postawioną przez autorów referatów, a także podczas dyskusji, jest przyznanie aktywnego uczestnictwa archiwów w realizacji zadań współczesnego państwa. Archiwa kształtują procesy zarządzania dokumentacją i informacją stanowiące istotny składnik procesów zarządzania. Archiwa są także gwarantem jednego z ważniejszych praw obywatelskich w państwie demokratycznym, tj. prawa obywateli do informacji o działalności instytucji, organów i osób publicznych, w tym informacji o obywatelach przez te organa wytwarzanej i gromadzonej.

W sekcji 2. z referatem wprowadzającym wystąpiła Helen Forde, wykładowca archiwistyki na Uniwersytecie Londyńskim, przedstawiając na przykładzie brytyjskim potrzeby i uwarunkowania nowoczesnego kształcenia archiwistów. Podczas obrad zaprezentowano problematykę kształcenia archiwistów na poziomie średnim i wyższym w Niemczech (Wyższa Zawodowa Szkoła Archiwistyki w Marburgu), Polsce (Uniwersytet Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie), Rosji (Instytut Naukowo-Badawczy Archiwistyki i Biurowości w Moskwie), na Ukrainie (Kijowski Uniwersytet Kultury i Sztuki) oraz w Macedonii. Zagadnienia edukacyjne wywołały najszerszą dyskusję na tle pozostałych obrad konferencji. Podkreślano w niej, że zawód archiwisty wymaga wiedzy i umiejętności o charakterze multidyscyplinarnym. W zgodnej opinii dyskutantów wymaga on również systematycznego podnoszenia kwalifikacji, ustawicznego nabywania nowych umiejętności i nowej wiedzy. Potrzeby te uwidaczniają się w dziedzinie zarządzania zasobem na przedpolu archiwalnym, gdzie archiwistyka styka się z nowoczesną technologią informatyczną. Tematyka 3. sekcji, poświęconej humanistycznej funkcji archiwów, skupiła się na zagadnieniach zadań archiwów w realizacji praw obywateli do informacji. W referacie ukraińskim przedstawiono problematykę ochrony i zabezpieczenia dokumentacji z obszaru objętego skażeniem w wyniku katastrofy elektrowni atomowej w Czernobylu. Archiwiści Bośni i Hercegowiny zaprezentowali

zagadnienia odtwarzania zasobu archiwalnego, rozproszonego i zniszczonego w rezultacie wojny w latach 1992–1995. Trzy wystąpienia (Łotwa, Polska, Białoruś) skupiły się na udostępnianiu materiałów archiwalnych do celów prawnych obywateli. Omówiono w nich, zagadnienia wykorzystania różnych źródeł archiwalnych do celów zabezpieczenia interesów prawnych i socjalnych obywateli.

Konferencja zakończyła się przyjęciem przez jej uczestników rezolucji. Ustalono w niej tematykę kolejnej konferencji w 2003 r., która będzie poświęcona problematyce archiwów w Unii Europejskiej, ujętej w trzech aspektach: archiwów historycznych i bieżących organów Unii Europejskiej, przepisów prawnych w dziedzinie zarządzania dokumentacją, archiwów i dostępu do informacji oraz programów Unii Europejskiej dotyczących ochrony dziedzictwa archiwalnego.

Ewa Rosowska

7. WIZYTA PRACOWNIKA NDAP W ARCHIWUM NARODOWYM REPUBLICKI MOŁDOWA W KISZYNIOWIE

W dniach 11–23 IX 2002 r. Anna Barszcz (ZNA NDAP) przebywała na zaproszenie Ambasady Polskiej w Republice Mołdowy. W trakcie swego pobytu zwiedziła Archiwum Narodowe Republiki Mołdowa w Kiszyniowie. Głównym celem wizyty była współpraca przy w organizacji planowanej na 12 listopada br. wystawy „Polonika w archiwach, muzeach i bibliotekach Kiszyniowa”. W wyniku przeprowadzonej kwerendy, na wystawę zakwalifikowano ponad 50 dokumentów i map z zasobu archiwum związanych z historią Polaków w Mołdawii oraz stosunków polsko-mołdawskich na tle dziejów.

Generalnie wybrane na wystawę polonika podzielić można na 3 grupy. Pierwszą stanowią dokumenty staropolskie, przeważnie dotyczące spraw majątkowych oraz zobowiązań finansowych szlachty z okolic Brześcia Litewskiego oraz Kamieńca Podolskiego; drugą akta władz i urzędów administracji rosyjskiej Guberni Besarabskiej (lata 1812–1917); trzecią akta policyjne władz rumuńskich, dotyczące obywateli polskich lub rumuńskich polskiego pochodzenia, którzy w związku ze swoją działalnością polityczną bądź przestępczą znaleźli się w kręgu zainteresowania funkcjonariuszy policji (lata 1918–1940, 1941–1944).

Dodatkowo zebrano informacje o polonikach przechowywanych w Archiwum w Kiszyniowie i dokonano ich rejestracji w ramach programu „Reconstitution of the Memory of Poland”, a także zaprezentowano zasady funkcjonowania programu stronie mołdawskiej. Efektem wizyty jest również zainicjowanie kontaktów między służbami archiwalnymi obydwu krajów oraz prowadzenie wstępnych rozmów o możliwościach dalszej współpracy.

8. DZIESIĘCIOLECIE POLSKO-ROSYJSKIEGO POROZUMIENIA ARCHIWALNEGO ORAZ PROMOCJA TOMÓW KATYŃSKICH

Dnia 3 X 2002 r. zorganizowano w Warszawie spotkanie z okazji 10. rocznicy podpisania porozumienia o współpracy między naczelnym dyrektorem archiwów państwowych a Federalną Służbą Archiwalną Rosji. W uroczystości uczestniczyło liczne grono zaproszonych gości: przedstawiciele administracji państwowej, środowisk naukowych i kulturalno-oświatowych, historycy i archiwiści. Wykładowcy uczelni, media (prasa, radio, TVP). Wśród uczestników byli wiceminister spraw zagranicznych Andrzej Załucki oraz ambasador Federacji Rosyjskiej, Nikołaj Afanasjewski. Przybyła delegacja z Moskwy na czele z prof. Włodimirem P. Kozłowem, przewodniczącym Federalnej Służby Archiwalnej Rosji.

Zebranych powitała doc. dr hab. Daria Nałęcz, naczelną dyrektor archiwów państwowych. Nawiązała do pierwszych kontaktów z archiwistami rosyjskimi na przełomie 1990/1991 r. Prowadzone wówczas rozmowy doprowadziły do przygotowania treści dokumentów traktujących o potrzebie ustalenia podstaw wzajemnych stosunków archiwalnych. 27 IV 1992 r. w Warszawie naczelną dyrektorzy archiwów państwowych, prof. Marian Wojciechowski i prof. Rudolf Pichoja, podpisali porozumienie o współpracy. Porozumienie to zobowiązało obie strony do prowadzenia poszukiwań dokumentów odnoszących się do historii Polski i Rosji oraz stosunków polsko-rosyjskich. W tym samym dniu podpisany został „Zapis protokolarny”, warunkujący powołanie zespołu redakcyjnego, przygotowującego edycję oraz czuwającego nad całością procesu wydawniczego publikacji źródeł o tragicznych losach – po 17 IX 1939 r. – żołnierzy armii polskiej – jeńców obozów w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku. Wkrótce rozpoczęło się reprografowanie materiałów źródłowych związanych ze zbrodnią katyńską, przechowywanych w archiwach państwowych Rosji.

Również prof. W. Kozłow przypominał początkowe rozmowy, które doprowadziły do podpisania porozumienia archiwalnego. Minione lata wypełniła aktywna działalność, zarówno naczelną dyrekcji, jak też pracowników archiwów państwowych Rosji i Polski. Nastąpiła ożywiona wymiana pracowników. Szczególne znaczenia nadano odpowiednim formom kserowania przekazów źródłowych. Głównie – podkreślił mówca – uwaga koncentrowała się na archiwaliach związanych z losami jeńców polskich w obozach NKWD w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku. Realizowano więc odpowiednie postanowienia zawarte w porozumieniu archiwalnym oraz zapisu protokolarnego, dotyczącego edycji źródeł o zbrodni katyńskiej.

W części drugiej spotkania 3 października prezentowano trzeci tom katyński edycji polskiej i tom rosyjski, zamykający już całość cyklu wydawniczego strony rosyjskiej. Prof. Wojciech Materski omówił t. 3, *Katyń. Dokumenty zbrodni. Losy ocalałych* (Warszawa 2001). Przypomniał początki pracy zespołowej historyków i archiwistów polskich i rosyjskich. Dzięki usilnym zabiegom i wspólnym działaniom, już w końcu listopada 1995 r. odbyła się w Warszawie promocja t. 1, *Jeńcy nie wypowiedzianej wojny*, w którym zamieszczono dokumenty z archiwów rosyjskich, obejmujące okres sierpień 1939 – marzec 1940 r. W połowie 1998 r. NDAP wydała t. 2, *Zagłada*, a w nim najważniejsze źródła związane z masowym mordem dokonany w kwietniu – maju 1940 r. na obywatelach II Rzeczypospolitej, więźniach i jeńcach obozów specjalnych NKWD. Tom 3, *Losy ocalałych*, obejmuje materiały z archiwów rosyjskich, dokumentujące dzieje polskich oficerów i policjantów z obozów specjalnych, którzy uniknęli kaźni przygotowanej przez NKWD wiosną 1940 r. Część dokumentacji dotyczy sytuacji Polaków – jeńców i więźniów – po 22 VI 1941 r. Prezentowane są źródła związane głównie z obozem w Griazowcu. Informują one o losach Polaków, które określił podpisany 30 VII 1941 r. układ Sikorski – Majski. Ważne znaczenie mają dokumenty związane z formowaniem na terytorium ZSRR Armii Polskiej pod dowództwem gen. Władysława Andersa. Końcowe przekazy informują o okolicznościach wycofania armii polskiej do Iranu.

Prof. Natalia Lebediewa omówiła edycję rosyjską *Katyń. Dokumenty zbrodni*. Federalna Służba Archiwalna, zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, zabiegała o wydanie archiwaliów katyńskich w wersji oryginalnej. Jak zaznaczyła referentka, ten zamysł zrealizowano jedynie w odniesieniu do t. 1. W grudniu 1997 r. w Moskwie prezentowano publikację źródeł *Plenniki nieobjawlennoj wojny*. Zamieszczono tam, poprzedzone *Przedmową* i *Wstępem*, dokumenty w wersji oryginalnej, obejmujące okres sierpień 1939 – marzec 1940.

Wypowiedź prof. Lebediewej odnosiła się głównie do nowej publikacji źródeł dotyczącej zbrodni katyńskiej od momentu zagłady polskich jeńców wojennych w marcu – maju 1940 r. do uroczystego otwarcia polskich cmentarzy wojennych w Charkowie, Katyniu i Miednoje w 2000 r. (*Katyń. Mart 1940 g. – sientjabr 2000 g. Rasstriel. Sudby żywych. Echo Katyni. Dokumenty*, Moskwa 2001). Publikacja obejmuje jeden tom, zawierający ogółem 241 pozycji. Są tam wybrane dokumenty, które zostały zamieszczone w t. 2 – 3 edycji polskiej *Katyń. Dokumenty zbrodni*.

Prof. Władimir Kozłow mówił o „Warunkach i zakresie udostępniania zasobu aktowego w archiwach rosyjskich”. Na wstępie poinformował o strukturze służby archiwalnej w Rosji, ukształtowanej po 1990 r. Problematyka zasadnicza związana była z działalnością archiwów państwowych z w sieci Rosarchiwu. Przeobrażenia w podległości archiwów oraz rozmieszczeniu państwowego zasobu archiwalnego wpłynęły również na zasady udostępniania przekazów źródłowych, zarówno do badań naukowych, jak też potrzeb obywateli krajowych i zagranicznych. Prof. Kozłow wskazał także na wzrastające zainteresowanie bazą archiwalną i na podstawowe przepisy o charakterze państwowym, regulujące zasady dostępu do archiwaliów. W tych

rozważaniach nie pominął również występujących trudności związanych z materiałami noszącymi cechy tajności, których wprowadzenie do obiegu naukowego następuje po „odtajnieniu”, co czyni Państwowa Komisja specjalnie powołana do tego celu.

O doświadczeniach polskich historyków z pracy w archiwach rosyjskich mówił prof. Andrzej Paczkowski. Podzielił się uwagami na temat bezpośredniego korzystania ze zgromadzonej tam bazy źródłowej, szczególnie dotyczącej problematyki historycznej i wydarzeń politycznych lat dziewięćdziesiątych. Nawiązując do referatu prof. Kozłowa, wskazał na te przepisy regulujące zasady udostępniania archiwaliów, które należałoby zmienić, aby złagodzić istniejące utrudnienia w korzystaniu z archiwaliów. Problem ten dotyczy przede wszystkim metod postępowania z przekazami źródłowymi dotyczącymi najnowszych dziejów politycznych drugiej połowy XX w. W tej sprawie wypowiedzieli się również uczestnicy dyskusji nawiązując do problemów poruszonych w referatach.

Spotkaniu towarzyszyła wystawa wybranych dokumentów oraz fotogramów. Na 6 planszach prezentowano kserokopie porozumienia archiwalnego polsko-rosyjskiego, które podpisane zostało 27 IV 1992 r. oraz kserokopie oryginalnych przekazów źródłowych z archiwów rosyjskich, a zamieszczonych w trzech tomach edycji polskiej *Katyń. Dokumenty zbrodni*. Uzupełnieniem były zdjęcia z: promocji wydawnictw i konferencji dotyczącej 60. rocznicy zbrodni katyńskiej, zorganizowanej przez NDAP 3 III 2000 r. oraz otwarcia polskich cmentarzy wojennych w Charkowie (17 VI 2000 r.), Katyniu (28 VII 2000 r.) i Miednoje (2 IX 2000 r.). W dwóch gablotach znajdowały się wydawnictwa źródłowe (polskie i rosyjskie) oraz wybrane opracowania dotyczące zbrodni katyńskiej.

Czynne było stoisko Wydziału Wydawnictw z publikacjami NDAP. Spotkanie przygotowane zostało przez Zakład Naukowy Archiwistyki i Wydział Wydawnictw NDAP. W zorganizowaniu wystawy uczestniczyło Archiwum Dokumentacji Mechanicznej.

Bolesław Woszczyński

9. WIZYTA DELEGACJI ARCHIWISTÓW ROSJI W POLSCE

W dniach 2–6 października przebywała w Polsce z oficjalną wizytą delegacja Federalnej Archiwalnej Służby Rosji (zob. Dziesięciolecie polsko-rosyjskiego porozumienia archiwalnego oraz promocja tomów katyńskich s. 6-9), na czele z jej szefem prof. Władimirem Kozłowem. Podczas wizyty omówiono najważniejsze problemy dotyczące polsko-rosyjskiej współpracy archiwalnej. Należą do nich:

1. Poszukiwanie dokumentów w archiwach rosyjskich oraz wydawanie zaświadczeń obywatelom polskim w sprawach represji ze strony organów i władz b. ZSRR w

latach 1939-1948. Strona polska zgłosiła brak odpowiedzi na większą część przekazanych stronie rosyjskiej zapytań archiwalnych, skierowanych do Głównego Ośrodka Informacji i Rehabilitacji Ofiar Bezprawnych Represji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Federacji Rosyjskiej. W okresie 1999–2001, za pośrednictwem NDAP, przekazano stronie rosyjskiej 400 podań obywateli polskich w sprawie wydania zaświadczenia archiwalnego, potwierdzającego represjonowanie. Otrzymano 256 odpowiedzi, w tym w 72 sprawach wydano odpowiednie zaświadczenie, w pozostałych otrzymano odpowiedź o negatywnym wyniku kwerendy. Strona rosyjska zobowiązała się do wyjaśnienia w MSW FR przyczyny opóźnień i podjęcia odpowiednich kroków w celu przyspieszenia obsługi podań od obywateli polskich.

2. Wymiana kadr archiwalnych. Strony ustaliły kwotę 30 „osobodni” rocznie w ramach wymiany bezdewizowej.
3. Współpraca w ramach programu „Reconstitution of the Memory of Poland”. Strona polska przedstawiła sprawozdanie z prac kwerendalnych, wykonanych w ramach programu, odpłatnie przez archiwa rosyjskie. Podano, iż archiwa rosyjskie nie wykonały kwerendy 78 zespołów i urzędów polskich, przechowywanych w archiwach rosyjskich. W związku z tym, strona rosyjska zobowiązała się wyjaśnić sprawę i wykonać przewidziane programem prace. Ponadto archiwiści rosyjscy poinformowali o aktualnym stanie prac nad utworzeniem Centralnego Katalogu Zespołów w formie bazy danych. Baza, udostępniana w Internecie, zawiera 19 elementów opisu zespołu archiwalnego. Prace związane z utworzeniem bazy zostaną zakończone w 2005. Baza umożliwi przeszukiwanie całego zasobu archiwów państwowych Rosji, w tym także zespołów dotyczących spraw polskich.
4. Współpraca dwustronna archiwów polskich i rosyjskich. Omówiono dotychczasowy przebieg i osiągnięcia współpracy Archiwum m.st. Warszawy i Rosyjskiego Państwowego Archiwum Historycznego w Petersburgu. Strony uznały zgodnie, że dwustronne kontakty poszczególnych archiwów są formą współpracy, którą należy rozwijać. Strona rosyjska zaproponowała wspólne zorganizowanie wystawy dotyczącej wzajemnych stosunków Polaków i Rosjan w okresie Królestwa Polskiego. Ustalono, że ostateczne sformułowanie problematyki wystawy, wybór dokumentów i sprawy organizacyjne zostaną ustalone w trybie roboczym.
5. Współpraca w zakresie opracowania systemu pomocy archiwalnych w formie bazy danych do materiałów grupy zespołów Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (przechowywanego w Rosyjskim Państwowym Archiwum Ekonomiki w Moskwie). Ustalono, że w sprawie tej powinno odbyć się spotkanie specjalistów z krajów

zainteresowanych materiałami RWPG. Strona rosyjska zobowiązała się zorganizować takie spotkanie.

6. Podczas pobytu delegacji odbyły się także posiedzenia dwóch komitetów redakcyjnych wspólnych polsko-rosyjskich publikacji źródłowych:

1) materiałów z archiwów rosyjskich dotyczących zbrodni katyńskiej *Katyń*.

Dokumenty zbrodni. W Polsce ukazały się zakładem NDAP trzy tomy publikacji, w Rosji

wydano dotychczas 2 tomy;

2) materiały z archiwów polskich i rosyjskich dotyczących jeńców wojny polskobolszewickiej 1920 r. Obecnie strona rosyjska przygotowuje t. 1 publikacji, zawierający źródła dotyczące jeńców rosyjskich, przetrzymywanych w polskich obozach jenieckich. Ukaże się on w języku rosyjskim w 2003 r. W planach jest kolejny tom, dotyczący losu polskich żołnierzy wziętych do niewoli podczas wojny 1920 r.

Delegacja rosyjska złożyła wieńce na cmentarzu jeńców rosyjskich zmarłych w obozie w Tucholi, gdzie pochowani są żołnierze armii rosyjskiej wzięci do niewoli przez wojska niemieckie w czasie I wojny światowej oraz jeńcy czerwonooarmiści z okresu wojny polskobolszewickiej 1920 r. Archiwistów rosyjskich gościły także władze Wydziału Historycznego UMK w Toruniu. Przedmiotem rozmów były zagadnienia reformy edukacji archiwistów oraz współpracy uczelni polskich i rosyjskich.

Ewa Rosowska

10. UMOWA AP W SZCZECINIE Z ARCHIWUM KRAJOWYM W GREIFSWALDZIE W SPRAWIE MIKROFILMOWANIA ARCHIWALIÓW

W dniu 21 VIII 2002 r. w Szczecinie zostało podpisane porozumienie między dyrektorem Archiwum Krajowego w Greifswaldzie drem Martinem Schoebelem a AP w Szczecinie. Umowa finalizuje przeszło dwuletnie pertraktacje dotyczące warunków współpracy przy mikrofilmowaniu wybranych zespołów i dokumentów wytworzonych do 1946 r., odnoszących się do historii Pomorza.

Jednym z celów wynikających z zawartej umowy, oprócz zabezpieczenia cennego pomorskiego dziedzictwa kulturowego, przechowywanego w zasobie AP w Szczecinie, jest połączenie, dzięki wymianie mikrofilmów, zespołów podzielonych w 1945 r. pomiędzy obie

instytucje. Będzie to znaczne ułatwienie dla prowadzenia naukowych badań pomoroznawczych, zarówno dla naukowców polskich, jak i niemieckich.

Z inicjatywą wspólnego mikrofilmowania archiwaliów wystąpiło Archiwum Krajowe w Greifswaldzie, oferując wysokiej jakości wyposażenie techniczne w postaci 2 kamer mikrofilmowych JACKNAU-UMF-1, niezbędne elementy wyposażenia technicznego oraz pokrycie kosztów szkolenia obsługi urządzeń. Kamery będą obsługiwane przez pracowników

AP w Szczecinie. Jedna z kamer będzie wykorzystywana do mikrofilmowania wytypowanych wspólnie ze stroną niemiecką zespołów archiwalnych, natomiast druga będzie spełniała funkcję zabezpieczającą ciągłość mikrofilmowania w przypadkach awaryjnych.

AP w Szczecinie wykazało zainteresowanie propozycją Archiwum Krajowego w Greifswaldzie także dlatego, że użytkowany obecnie sprzęt nie pozwala na intensyfikację procesu mikrofilmowania i nie odpowiada wysokim normatywom technicznym. (W archiwum greifswaldzkim na analogicznym sprzęcie wykonuje się rocznie prawie 900 tys. klatek mikrofilmowych). Nowe urządzenia, których montaż przewiduje się w grudniu, zapewni w następnym roku intensyfikację procesu mikrofilmowania akt oraz jego wyższą jakość. Pierwszym mikrofilmowanym zespołem będzie Sąd Kameralny Rzeszy.

Witold Mijał

II. Z KRAJU

1. IV POWSZECHNY ZJAZD SAP

Archiwa i archiwiści w dobie społeczeństwa informacyjnego” – pod takim hasłem w dniach 12 – 13 IX 2002 r. obradował w Szczecinie IV Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich, w którym uczestniczyło ok. 700 reprezentantów blisko 30 tys. pracowników wszystkich polskich archiwów, począwszy od państwowych, samorządowych po kościelne i wojskowe. W tym najważniejszym forum archiwistów uczestniczyło też kilkanaście delegacji zagranicznych (m.in. z Austrii, Białorusi, Chorwacji, Czech, Łotwy, Niemiec, Rosji, Szwecji, Ukrainy, Węgier) oraz przedstawiciele Polonii amerykańskiej, z dyrektorem Muzeum Polskiego w Chicago Janem Lorysiem. Organizatorem Zjazdu było SAP przy współpracy naczelnego dyrektora archiwów państwowych.

Otwarcie obrad poprzedzone zostało, koncelebrowaną przez księży–archiwistów, uczestników zjazdu, mszą świętą w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Następnie w sali Opery na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, prezes SAP dr hab. Władysław Stępnia i przewodniczący komitetu organizacyjnego prof. dr hab. Kazimierz Kozłowski dokonali otwarcia

zjazdu. Po oficjalnych wystąpieniach, m.in. z ramienia NDAP – doc. dr hab. Darii Nałęcz, a także wojewody zachodniopomorskiego Stanisława Wziątka, marszałka województwa Jerzego J. Falińskiego i prezydenta Szczecina Edmunda Runowicza oraz przedstawiciela delegacji zagranicznych prof. Petera Csendesa (Austria) uczestnicy zjazdu wzięli udział w otwarciu wystawy „Skarby archiwów polskich”. W Galerii Gotyckiej Zamku Książąt Pomorskich prezentowały swoje zbiory niemal wszystkie archiwa kościelne i wojskowe. Wśród najcenniejszych dla kultury narodowej dokumentów (ok. 170 obiektów) można było zobaczyć oryginał Księgi Henrykowskiej (1270 r.), bulle papieskie, m.in. z 1193 r. Celestyna III, z 1267 r. Klemensa IV czy też współczesną, z 1964 r., mianującą bp. Karola Wojtyłę metropolitą Krakowa. Znalazły się też w przedstawionej kolekcji dokumenty królewskie odnoszące się do życia polityczno-ustrojowego Polski, cechowe, związane z przemianami społecznymi. Warto podkreślić, iż organizatorom wystawy udało się skompletować interesującą grupę materiałów dotyczących znanych postaci świata polityki i kultury XIX i XX w. Prezentowane obiekty uzupełnione były dziełami kartograficznymi, sfragistycznymi, drukami ulotnymi i nagraniami dźwiękowymi.

W pierwszym dniu obrad plenarnych naczelny dyrektor archiwów państwowych dokonała bilansu otwarcia archiwów państwowych u progu ery informacji. Referaty programowe wygłosili też dr Andrzej Biernat, dr Hubert Wajs, mgr Eugeniusz Borodij, mgr Andrzej Jabłoński i prof. dr hab. Krzysztof Skupieński. Po południu, w Instytucie Historii Uniwersytetu Szczecińskiego, archiwiści obradowali w 8 sekcjach problemowych (archiwa zakładowe; komputerowe zarządzanie dokumentacją archiwalną; archiwa instytucji kulturalnych i naukowych; archiwa kościelne, konserwacja archiwaliów, systemy edukacji archiwistów, panel dotyczący problemów archiwów organizacji społecznych i politycznych oraz sekcji kół studentów archiwistyki). Delegacje zagraniczne uczestniczyły w panelowej dyskusji prowadzonej przez dra hab. W. Stępniaaka i dra hab. J. Porazińskiego.

W drugim dniu zjazdu kontynuowano obrady i dyskusję w sekcjach. W południe rozpoczęła się druga część obrad plenarnych, na której m.in. dr hab. Władysław Stępniaak mówił o światowym problemie wymiany archiwaliów. Po referatach dr Rity Majkowskiej i mgra Konrada Panoszewskiego przewodniczący sekcji złożyli krótkie sprawozdania z przebiegu obrad i dokonali ich podsumowania.

Z okazji IV Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich w księgarni Ossolineum swoje publikacje prezentowała NDAP. Punkt sprzedaży wydawnictw archiwalnych uruchomiono też w kularach obrad sekcji zjazdowych. Na stoiskach firm: Océ Poland Ltd. Arcus Spółka z o.o. uczestnicy zjazdu mogli się też zapoznać z najnowszymi urządzeniami do skanowania, mikrofilmowania i niszczenia dokumentów. Istniała też możliwość zwiedzenia Centralnego Archiwum Straży Granicznej, usytuowanego od dwóch lat w Szczecinie.

Jan Macholak

2. KSIĘGA PRAW MIEJSKICH GŁUBCZYC Z 1421 R.

DLA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

W dniu 22 VII 2002 r. w Bibliotece Narodowej w Warszawie odbyło się uroczyste przekazanie do zbiorów publicznych w Polsce księgi praw miejskich Głubczyc. W uroczystości udział wzięli: Barbara Piasecka-Johnson, ofiarodawczyni, prezes fundacji działającej na rzecz dzieci autystycznych, premier Leszek Miller, minister kultury Waldemar Dąbrowski, a także Daria Nałęcz, naczelny dyrektor archiwów państwowych. Księga praw miejskich Głubczyc (Lubschicz, Leobschütz) została spisana w 1421 r. na kartach pergaminowych przez Mikołaja Krótkiego (Nicolaus Brevis), syna mieszczanina Jana z Głubczyc. Bogatej iluminacji kart dokonał Jan z Żytawy (Johannes von Zittau), należący do grona najwybitniejszych iluminatorów śląskich XVw. Reprodukacja kart księgi została zamieszczona w książce Ernsta Klossa, *Die Schlessische Buchmalerei des Mittelalters* (Berlin 1942). Księga składa się z 6 części, a mianowicie: tłumaczenia na język niemiecki przywileju Przemysła Ottokara II, króla Czech, który nadał mieszczanom głubczyckim połąć lasu (Wiedeń, 7 IV 1265 r.), odpisu potwierdzenia tej darowizny (wydanego w 1275 r.), 2 ksiąg sądu ławniczego oraz dołączonych do nich 2 dokumentów zawierających spis wyroków sądu miejskiego (wilkierz) Głubczyc. Największą i najcenniejszą częścią księgi jest tekst prawa miejskiego w specjalnym opracowaniu dla miasta Głubczyc, a więc uwzględniającego jego lokalną specyfikę. Wilkierze te z czasem zostały nazwane „prawem głubczyckim”, bowiem przepisy w nich zawarte stały się wzorem prawno-ustrojowym dla miast lokowanych w Czechach, na Morawach i na Węgrzech. W podobny sposób średniowieczne miasta środkowoeuropejskie dostosowywały do lokalnych warunków przepisy prawa magdeburgskiego, zwanego w Polsce prawem niemieckim.

Po 1422 r. księga była przechowywana w głubczyckim ratuszu. Z uwagi na swój ozdobny charakter nie była jednak przeznaczona do codziennego użytku, do tego celu służyła bowiem specjalnie sporządzona kopia, pozbawiona jednak elementów zdobniczych. Aż do 1599 r., tj. do czasu nadania Głubczycom nowego prawa miejskiego, księga pełniła rolę zbioru podstawowych praw i przywilejów miejskich.

W latach trzydziestych XX w. księga została poddana zabiegom konserwatorskim, w ramach których zyskała nową oprawę. W tym czasie była też obiektem badań historyków i historyków sztuki. Zaginęła ok. 1945 r. W 1946 r. ofertę jej kupna złożono Muzeum Miejskiemu w Rzeszowie, jednak transakcja ta nie doszła do skutku.

Opinia publiczna została poinformowana o istnieniu księgi dopiero w 2002 r. W jej posiadaniu znalazła się Fundacja na rzecz dzieci autystycznych Barbary Piaseckiej– Johnson, która zamierzała przekazać ją na aukcję. Dochód ze sprzedaży księgi miał być przeznaczony na cele charytatywne, tj. leczenie dzieci chorych na autyzm. Rozpoczęte wkrótce rozmowy

przedstawiciele Fundacji z komisją powołaną przez ministra kultury pozwoliły na wyjaśnienie statusu prawnego księgi i przyjęcie rozwiązań umożliwiających osiągnięcie obydwu szlachetnych celów, a mianowicie powrotu zaginionego dzieła do zbiorów publicznych, a jednocześnie zapewnienia pomocy chorym dzieciom. Fundacja w swych działaniach uzyskała wsparcie ze strony mediów, w tym głównie „Gazety Wyborczej”, a także Ministerstwa Kultury, Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Do akcji publicznej zbiórki pieniędzy na rzecz domu opieki dla dzieci dotkniętych autyzmem włączyło się również środowisko archiwistów.

Po uroczystym przekazaniu księgi archiwom państwowym została ona udostępniona do wglądu publiczności. Ekspozycja została zorganizowana najpierw w gmachu Biblioteki Narodowej, a przez następne dwa dni księga eksponowana była w AGAD. Wystawę uzupełniły wybrane archiwalia z zespołu Akta miasta Głubczyc, w tym oryginały dokumentów, których kopie znajdują się w Księdze. Stanowi ona bowiem wytwór kancelarii miejskiej Głubczyc. Zgodnie ze swoją proveniencją została włączona do zespołu archiwalnego „Akta miasta Głubczyc” z lat 1265–1934, przechowywanego w zasobie Archiwum Państwowego w Opolu.

Jacek Krochmal

3. OBCHODY „EUROPEJSKICH DNI DZIEDZICTWA” W AP W ŁODZI

Dnia 20 IX 2002 r., z okazji obchodów „Europejskich Dni Dziedzictwa”, AP w Łodzi gościło Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Oddział w Łodzi. Historię i działalność archiwum przedstawiła dyrektor Urszula Zarzycka – Sutter, a zawartość zasobu archiwalnego i jego wykorzystanie st. kustosz Julian Baranowski. Spotkaniu towarzyszyła okolicznościowa wystawa „Skarby archiwum łódzkiego”, po której oprowadziła odwiedzających st. archiwistka Agnieszka Janik. Wystawę tę 23 września obejrzelі uczniowie Szkoły Podstawowej w Bełdowie, XVI Gimnazjum i LI Liceum Ogólnokształcącego. Łącznie wystawę odwiedziło 88 uczniów i 4 nauczycieli.

Informacje o okolicznościowym spotkaniu w archiwum i wystawie nadał Oddział Łódzki TV – ŁWD 20 IX 2002 r. o godz. 2145; również opublikowane zostały notatki w „Gazecie Wyborczej” oraz tygodniku „Wiadomości Łódzkie”.

Urszula Zarzycka-Sutter

4. WYSTAWA DOKUMENTÓW MIEJSKICH STAREJ WARSZAWY W AGAD

Wystawa „ Mieszkańcy Warszawy w XVI – XVIII wieku w dokumencie archiwalnym” miała miejsce w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie w dniach 23 września – 2 października, stanowiąc kolejne przedsięwzięcie wystawiennicze tego archiwum po cyklu wystaw prezentujących archiwalia wybitnych rodów Rzeczypospolitej czy wystaw związanych z Mazowszem. Bezpośrednim impulsem do jej zorganizowania stały się prace społecznego Komitetu Rewaloryzacji Starego i Nowego Miasta. Narodziła się wówczas inicjatywa pokazania warszawiakom i odwiedzającym to miasto bogatej przeszłości Warszawy na podstawie ocalałych archiwaliów, które ostatnimi laty nie były zbyt często eksponowane.

W stosunku do stanu sprzed 1939 do naszych czasów przetrwały jedynie szczątkowe fragmenty warszawskich archiwów miejskich. Z bogatej spuścizny kancelarii miejskich Starej i Nowej Warszawy stosunkowo dobrze zachowały się dokumenty pergaminowe i papierowe w liczbie ponad 700 j.a. Natomiast z ksiąg i akt, które do 1944 r. liczyły 2325 j.a., przetrwało zniszczenia zaledwie 251 ksiąg, co stanowi ok. 11 % historycznego zasobu wyjściowego.

Losy archiwaliów dwóch miast królewskich podzieliła dokumentacja kilkunastu warszawskich jurydyk (m.in. Dziekanki, Grzybowa, Leszna, czy Pragi); z 548 ksiąg ocalały 4 oraz 57 dokumentów. Zamierzeniem organizatorów wystawy było pokazanie, przez pryzmat ocalałych materiałów archiwalnych w AGAD przede wszystkim mieszkańcom Warszawy w okresie ważnych dla tego miasta trzech stuleci – XVI – XVIII w. Społeczność warszawska stanowiła bowiem barwną mozaikę, zróżnicowaną pod względem prawnym (obywatele i mieszkańcy), zawodowym, o różnym stopniu zamożności czy stopniu udziału we władzach.

W okresie staropolskim zamieszkiwali tu ludzie różnych stanów i wyznań, liczni byli cudzoziemcy. Wśród pokazanych na wystawie 57 obiektów były dokumenty pergaminowe i papierowe, księgi miejskie i materiały kartograficzne. Dokumenty pergaminowe to przede wszystkim nadania i przywileje królewskie dla miasta i mieszkańców Starej Warszawy, dobrze zachowane i starannie wykonane, niekiedy cechujące się także dużym smakiem artystycznym. Do nich należał dokument Augusta III Sasa, potwierdzający prawa i przywileje nadane miastu przez poprzedników, na którego pierwszej karcie umieszczono barwny portret króla, w kartuszu trzymanym przez putta, a poniżej ozdobny inicjał z wrysowanym herbem Warszawy – Syrenką, czy dokument wystawiony przez króla Jana Kazimierza, ustalający porządek prowadzenia spraw w sądach miejskich ozdobiony barwnym inicjałem z kompozycją owoców granatu, mającą niewątpliwie znaczenie symboliczne, wreszcie dokument wystawiony przez tego samego króla, a zatwierdzający dotychczasowe prawa i ustawy cechu pasamoników i szmuklerzy ze wspianiale wrysowanym Orłem trzymającym w szponach godła cechowe, na którego piersi rysownik umieścił Snopek – herb Wazów.

Spośród różnych serii ksiąg miejskich prowadzonych przez kancelarie dwóch miast królewskich na wystawie znalazły się zarówno księgi wójtowsko-ławnicze, zawierające spraw sporne i kryminalne, dające wgląd w procedury sądowe i obrazujące warunki bytu mieszkańców,

jak i księgi rady miejskiej, a wśród nich księgi wpisów do prawa miejskiego, księgi testamentów i inwentarzy, ponadto księgi dotyczące gospodarki finansowej miasta, poboru różnorodnych opłat i podatków od mieszkańców oraz sposobów ich wydatkowania. Znalazły się tutaj starannie prowadzone czystopisy ksiąg rachunkowych często opatrzone wizerunkami gmerków (herbików mieszczańskich) rodzin, których przedstawiciele pełnili funkcje szafarzy lub podskarbich w Starej Warszawie.

Aspiracje bogatego mieszczaństwa (rodzin patrycjuszowskich), takich jak Baryczkowie, Burbachowie, Gizowie czy Czamerowie do wyjścia ze stanu mieszczańskiego i wejścia do stanu szlacheckiego zobrazowane zostały dokumentami nobilitacyjnymi znajdującymi się w księgach kancelarii królewskiej – Metryce Koronnej. W połowie XVII w. trzej bracia Baryczkowie, Stanisław, Wojciech, i Jan, którzy początkowo otrzymali od króla Jana Kazimierza szlachectwo szwedzkie, w 1658 r. dostali indygenat polski za wsparcie finansowe wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą; za zasługi wojenne nobilitowany został w 1631 r. przedstawiciel bogatej rodziny kupieckiej Franciszek Giza.

Nieliczne obiekty kartograficzne, jakie pokazano to przede wszystkim najstarszy posiadany plan wsi Ujazdów i bardzo ciekawy, osiemnastowieczny plan fragmentu Krakowskiego Przedmieścia przy kościele św. Anny, rysowany przez niemieckiego kartografa Macieja Deutscha. Wystawa, choć trwała krótko, cieszyła się sporym powodzeniem; bowiem w ciągu dziesięciu dni odwiedziło ją ponad 500 osób, w tym także młodych warszawiaków.

Maria Sierocka – Pośpiech

5. PROMOCJA KSIĄŻKI O KARTOGRAFII WARSZAWY W XIX W.

Dnia 25 IX 2002 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie odbyła się promocja książki Agnieszki i Henryka Bartoszewiczów pt. *Plany szczegółowe Warszawy 1800–1914 w zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych. Katalog*. Praca ta, będąca kontynuacją publikacji tych samych autorów (*Plany ogólne Warszawy 1809–1916 w zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych. Katalog*, Warszawa 1997) jest efektem współpracy Wydziału Wydawnictw NDAP, Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusku i AGAD, a ponadto dowodem chlubnego podtrzymywania tradycji edytorstwa źródeł kartograficznych, zapoczątkowanej ongiś przez D. Kosacką, pracownicę archiwum, autorkę katalogu planów z XVII i XVIII w.

Prezentowane publiczności wydawnictwo poddało ocenie kompetentne gremium, zasiadające w prezydium, w osobach: prof. prof. T. Zielińskiej, S. K. Kuczyńskiego, A. Koseskiego i dra H. Wajsa, dyrektora AGAD. Wnikliwą i krytyczną recenzję metod wykonania i zawartości książki wygłosił prof. Kuczyński, wytykając m. in. takie uchybienia, jak np. niekompletny dobór

materiałów, brak rozwiniętych indeksów osobowych z podaniem imion i bardziej rozbudowanych indeksów rzeczowych, zawierających zestawienie współczesnego nazewnictwa. Natomiast prof. Zielińska skupiła się głównie na genezie wydawnictw kartograficznych przygotowywanych przez pracowników AGAD oraz nakreśliła plan najważniejszych potrzeb badawczych, nie pomijając przy tym w swojej wypowiedzi wątków wspomnieniowych i anegdotycznych. Na uwagi krytyczne odpowiedział dr H. Bartoszewicz, uzasadniając m. in. Przyjętą cezurę chronologiczną planów Warszawy i wybór tematyki, odsyłając zainteresowanych do wstępu książki.

Z kolei prorektor Wyższej Szkoły Humanistycznej A. Koseski w swej wypowiedzi przede wszystkim podkreślił z satysfakcją estetyczne i merytoryczne walory książki, zaopatrzonej w barwne, czytelne reprodukcje oryginałów map, a także dobrą kooperację z NDAP. Deklarował chęć podjęcia dalszych koedycji i swoje zapewnienia o dalszej owocnej współpracy złożył na ręce przybyłego pod koniec obrad naczelnego dyrektora archiwów państwowych. Zapewnił, że zgłosi publikację pp. Bartoszewiczów do Nagrody Klio, cenionego wyróżnienia dla edytorów przyznawanego w czasie dorocznych Targów Książki Historycznej w Warszawie. Praca ta, dzięki trafnej formule edytorskiej: przejrzystemu układowi, starannej szacie typograficznej, okładce w naturalnym kolorze starych map oraz większemu formatowi stanowi przykład udanej popularyzacji zabytków kartografii przechowywanych w archiwach państwowych.

Izabella Rdzanek

6. INAUGURACJA ROKU AKADEMICKIEGO W AKADEMII POLONIJNEJ W CZĘSTOCHOWIE

Dnia 14 X 2002 r. zastępca naczelnego dyrektora archiwów państwowych doc.dr ds. Władysław Stępnik i dyrektor AAN Tadeusz Krawczak uczestniczyli w inauguracji roku akademickiego w Akademii Polonijnej w Częstochowie. Jego Magnificencji Rektorowi Akademii ks. Kryńskiemu i Jego Ekscelencji Prezydentowi RP na Uchodźstwie Ryszardowi Kaczorowskiemu dyrektor AAN wręczył egzemplarze albumu poświęconego osobie Ignacego Jana Paderewskiego.

7. SPOTKANIE W AGAD POŚWIĘCONE PROGRAMOWI UNESCO

„PAMIĘĆ ŚWIATA”

Program „Pamięć Świata” został zainicjowany przez UNESCO w 1992 r. Nad jego realizacją czuwa Międzynarodowy Komitet Doradczy programu „Pamięć Świata” powołany przez dyrektora generalnego UNESCO. Statut Komitetu został zatwierdzony w lutym 1996 r. przez Radę

Wykonawczą UNESCO. Swoim zasięgiem obejmuje współpracę z wieloma partnerami (studenci, naukowcy, szerokie kręgi społeczeństwa).

Polska jest jednym z pierwszych krajów, które zgłosiły swój akces do programu i zarazem stała się gospodarzem posiedzenia inauguracyjnego Międzynarodowego Komitetu Doradczego programu „Pamięć Świata” we wrześniu 1993 r. Przewodniczącą Polskiego Komitetu programu „Pamięć Świata” jest doc. dr ds. Daria Nałęcz, naczelny dyrektor archiwów państwowych. Podobne komitety istnieją już w 43 krajach. A oto cele ich programu:

1. ochrona zabytków piśmiennictwa oraz szeroko rozumianego dziedzictwa
2. dokumentarnego o światowym znaczeniu;
3. zachęcenie państw do ochrony dziedzictwa o znaczeniu krajowym i regionalnym;
4. udostępnienie dziedzictwa dokumentarnego jak największej liczbie odbiorców dzięki
5. zastosowaniu odpowiedniej technologii;
6. uświadomienie państwom członkowskim wartości dziedzictwa dokumentarnego;
7. opracowanie różnych form zapisu dziedzictwa przeznaczonych do szerokiej
8. dystrybucji.

Szczególne znaczenie „Programu Pamięć Świata” polega na tym, że:

1. umożliwia on poszerzenie wiedzy o własnym dziedzictwie, ale też i
2. dziedzictwie krajów sąsiednich, a nawet całkowicie odległych geograficznie i kulturowo;
3. stwarza możliwości współpracy regionalnej krajów dzielących między siebie wspólne dziedzictwo piśmiennicze;
4. tworzy możliwość utworzenia wspólnego wirtualnego archiwum zawierającego wspólne dziedzictwo piśmiennicze bez konieczności materialnego posiadania zbiorów i licytowania się prawami do ich wyłączności.

Na wniosek UNESCO powstaje światowa lista najcenniejszych i najważniejszych przykładów dziedzictwa dokumentarnego. Na początku 1997 r. Polski Komitet programu „Pamięć Świata”, na podstawie kilkuset propozycji i po uzyskaniu opinii ekspertów, zaproponował 25 pozycji (pojedynczych dokumentów i zespołów archiwaliów znajdujących się w archiwach i bibliotekach) na listę światową, kierując się następującymi kryteriami: wpływ na historię, znaczenie dla okresu historycznego, miejsce, dokonania wybitnej osoby, szczególnie ważny temat, wyjątkowa forma i styl dzieła, wartości społeczne, humanistyczne, kompletność zachowania materialnego dzieła, unikatowość.

Na listę światową „Programu Pamięć Świata” trafiły, jak dotąd, 3 polskie propozycje: Nicolaus Copernicus „De Revolutionibus ... libri sex”, Dzieła Fryderyka Chopina, Archiwum getta warszawskiego (tzw. Ringelbluma). Zostały one wpisane w trakcie posiedzenia Międzynarodowego Komitetu Doradczego programu Pamięć Świata w Wiedniu w dniach 10 –12 VI 1999 r.

Konfederacja warszawska, 1573 r.

Akt spisany 28 I 1573 r. w Warszawie na Konwokacji Generalnej Królestwa. Był rezultatem rozpoczętych 6 I 1573 r. obrad senatu, rycerstwa i przedstawicieli miast królewskich Rzeczypospolitej. Obrady te przebiegały w trudnej sytuacji dla państwa polskoliteńskiego, po bezpotomnej śmierci Zygmunta Augusta, ostatniego w linii męskiej przedstawiciela dynastii Jagiellonów na tronie Rzeczypospolitej. Śmierć ta stała się wyzwaniem dla szlachty, która nigdy dotąd nie musiała sama wybierać sobie władcy, a tym bardziej troszczyć się całkowicie samodzielnie o całość państwa, jego bezpieczeństwo zewnętrzne i wewnętrzne. Zadanie było tym trudniejsze, że zgodnie z obowiązującym prawem, nie było nikogo, kto miałby niepodważalne prawa do korony, nie istniały też żadne gotowe rozwiązania prawne pozwalające na skuteczne funkcjonowanie państwa w zaistniałej sytuacji, a budzące się na Litwie tendencje separatystyczne stawały pod znakiem zapytania jedność polsko-litewską.

Zwołany do Warszawy zjazd konwokacyjny, pierwowzór późniejszych sejmów konwokacyjnych, miał nie tylko rozwiązać problem bezpieczeństwa wewnętrznego, ale też utrzymać istniejący porządek prawny w okresie bezkrólewia i wypracować model elekcji. Pod wpływem większości uchwalił, że każdy, kto zechce, może ze swoim województwem przybyć na elekcję, która odbędzie się we wsi Kamień pod Pragą; że jedynie prymas może w czasie bezkrólewia zwoływać zjazdy, mianować i koronować króla, którego ogłosić może tylko marszałek wielki koronny; obiecano nie rozbijać elekcji i nie uznawać za króla żadnego elekta nim nie zaprzysięże praw, przywilejów i wolności.

Echa wojen religijnych, docierające z Francji, a zwłaszcza wydarzenia nocy św. Bartłomieja, poruszyły wyobraźnię obradującej szlachty, która zdecydowała także „pokój między sobą zachować, a dla różnej wiary i odmiany w kościele krwi nie przelewać”, gwarantując tym samym sobie uroczyste pokój religijny i pokojowe rozstrzygnięcie wszelkich sporów religijnych. Akt ten, na tle Europy walczącej ze sobą z powodów różnic religijnych wyróżniał Rzeczpospolitą, która stawała się przez to państwem tolerancji religijnej, gdzie nie płonęły stosy, a innowiercy z Europy Zachodniej znajdowali nowy dom. Te względy zdecydowały, że dokument został zgłoszony do wpisania na światową listę programu „Pamięć Świata”

„Pamięć Polski – Pamięć Świata”, CD-ROM

W ramach tego programu przygotowano projekt realizacji płyty CD-ROM, elektronicznej wersji prezentacji polskich zabytków dziedzictwa piśmienniczego zaproponowanych do wpisu lub wpisanych już na światową listę tworzoną w ramach programu UNESCO „Memory of the World” –

„Pamięć Świata”. Przedstawia 3 polskie kolekcje wpisane na światową listę programu UNESCO „Pamięć Świata”: autograf dzieła *De revolutionibus* Mikołaja Kopernika; autografy Fryderyka Chopina w zbiorach Biblioteki Narodowej oraz Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Warszawie; konspiracyjne archiwum getta warszawskiego (Archiwum Ringelbluma). Przedstawia też 22 zbiory z krajowej listy nazwanej przez analogię „Pamięcią Polski”.

Reprodukcjom wybranych części zbiorów towarzyszą opisy w językach polskim, angielskim i francuskim. Trwają końcowe prace nad wersją internetową projektu. Zostanie ona umieszczona pod adresem www.archiwa.gov.pl/memory. Obiekty wpisane na listę są związane z wydarzeniami mającymi duży i bezpośredni wpływ na rozwój kultury i bieg wydarzeń w skali kontynentu i świata. Dzieło Kopernika stanowiło przewrót w myśleniu o wszechświecie i nowatorską analizę zjawisk astronomicznych. Pamiątki po Fryderyku Chopinie ukazują świat, w którym powstawała jego muzyka, i z którego czerpał inspirację twórczą. Archiwum działacza społecznego i historyka Ringelbluma jest wstrząsającym opisem Holocaustu.

Płytę przygotowano w celu, z jednej strony, upowszechnienia wiedzy o polskiej kulturze i historii, z drugiej zaś, ukazania możliwości, jakie stwarza zastosowanie technik cyfrowych w dziedzinach archiwistyki i bibliotekarstwa, dla udostępniania zbiorów i umożliwienia lepszej ochrony oryginałów. Jest przeznaczona zarówno dla osób zawodowo korzystających ze zbiorów archiwalnych i bibliotecznych, jak i amatorów. Służy wzmocnieniu zainteresowania środowiska archiwistów, bibliotekarzy i muzealników cyfrowym przetwarzaniem obrazu i jego gromadzeniem.

Redaktorem naczelnym odpowiedzialnym za koncepcję całości jest ds. dr ds. Wojciech Fałkowski. Przy realizacji koncepcji współpracowali: Aleksandra Waclawczyk i Tomasz Komorowski. Autorami prezentacji są: Anna Kozłowska – prezentacja autografu dzieła Mikołaja Kopernika *De revolutionibus*; Hanna Wróblewska-Straus, Mariola Nałęcz, prezentacja autografów Fryderyka Chopina w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie i Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Warszawie; Eleonora Bergman, prezentacja Archiwum Ringelbluma; Marek Konopka, prezentacja kolekcji wpisanych na Listę Krajową.

Wydawcą publikacji jest Polski Komitet ds. UNESCO, a wykonawcą Towarzystwo Przetwarzania Obrazów z siedzibą w Warszawie. Realizacja projektu nie byłaby możliwa bez współpracy instytucji, w których posiadaniu znajdują się obiekty wpisane na obie listy programu „Pamięć Świata”, zwłaszcza Biblioteki Narodowej w Warszawie, Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie, Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Warszawie i Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie, których przedstawiciele, wraz z przedstawicielami Polskiego Komitetu „Pamięci Świata” i Polskiego Komitetu ds. UNESCO, tworzą redakcję wydawnictwa.

Violetta Urbaniak

8. POSIEDZENIE RADY ARCHIWÓW SPOŁECZNYCH

W dniu 8 XI 2002 r., w AGAD w Warszawie odbyło się posiedzenie inauguracyjne Rady Archiwów Społecznych. Rada ta została powołana przez naczelnego dyrektora archiwów państwowych jako społeczny organ doradczy. Skupia przedstawicieli organizacji, które przez wiele lat swego istnienia i działalności zgromadziły cenne zbiory o charakterze archiwalnym. Organizacje te dzięki swojemu społecznemu charakterowi i niezależności od struktur państwowych skutecznie zagospodarowywały pewną niszę dokumentacyjną związaną ze źródłami nie będącymi wytworami o charakterze instytucjonalnym, bądź znajdującymi się w rękach prywatnych. Częstokroć mając metrykę sięgającą okresu sprzed 1989 r. przyczyniły się do zgromadzenia dokumentów pomijanych w przekazach oficjalnych, jak np. dotyczących losów Polaków na Wschodzie w czasie II wojny światowej, nie akceptowanej przez władze PRL działalności niepodległościowej czy ruchów demokratycznych. Wśród organizacji skupionych w Radzie są też i takie, które utralają świadectwa losu mniejszości narodowych.

Możliwości działania tych organizacji, które zgromadziły pokaźne zbiory – bazując w tylko i wyłącznie na środkach społecznych oraz prowadzonej z pełnym oddaniem pracy społecznej – już się wyczerpały. Brak trwałych podstaw finansowych sprawił np., że gromadzone przez lata zbiory Towarzystwa Przyjaciół Pamiętnikarstwa czy Krakowskiego Towarzystwa Fotograficznego znalazły się w stanie zagrożenia. Dla dalszego rozwoju tych zbiorów, ratowania zagrożonych, a także zwiększenia ich dostępności dla korzystających powstała potrzeba podjęcia współpracy organizacji społecznych z administracją państwową. Płaszczyzną ich współdziałania ma się stać Rada Archiwów Społecznych.

Do zadań Rady należeć będzie: 1) wspieranie działań naczelnego dyrektora archiwów państwowych wobec niepaństwowego zasobu archiwalnego w Polsce, zwłaszcza tej jego części, która znajduje się w posiadaniu organizacji pozarządowych, zajmujących się gromadzeniem archiwaliów profesjonalnie lub amatorsko oraz archiwaliów zagrożonych, w ochronie których przydatne mogą być zainteresowane tym środowiska społeczne; 2) stworzenie spójnego systemu informacji o niepaństwowych zbiorach archiwalnych i prowadzących je podmiotach; 3) określanie strategii rozwoju społecznego niepaństwowego zasobu archiwalnego, a zwłaszcza określanie priorytetów takiego rozwoju; 4) wprowadzanie jednolitego standardu opracowania zbiorów niepaństwowych, zgodnego z systemem stosowanym w archiwach państwowych; 5) wskazywanie sukcesorów zbiorów zagrożonych lub zgromadzonych przez organizacje, które zakończyły działalność; 6) stworzenie merytorycznych i organizacyjnych warunków dla wsparcia ze strony państwa projektów służących poszerzaniu społecznego, niepaństwowego zasobu archiwalnego oraz podnoszenia jego bezpieczeństwa, opracowania i udostępniania.

Radę tworzą przedstawiciele Wspólnoty Kulturowej „Pojednanie i Przyszłość” – Dietmar Brehmer, Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego – Tomasz Gasowski, Ośrodka KARTA – Zbigniew Gluza, Archiwum Polski Podziemnej – Andrzej K. Kunert, Fundacji Centrum „Solidarności” – Bogdan Lis, Archiwum Ukraińskiego – Eugeniusz Misiło, Komisji Historycznej Związku Sybiraków – Janusz Przewłocki, Archiwum Dokumentacji Historycznej PRL – Grzegorz Sołtysiak, Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej” – Dorota Wakarecy.

Rada pragnie zachęcić do współdziałania wszystkich, którzy kolekcjonują lub posiadają cenne przekazy dokumentacyjne dotyczące historii Polaków w XX w., aby zachować te świadectwa dla przyszłych pokoleń.

Andrzej Biernat

9. POSIEDZENIE RADY ARCHIWALNEJ

Dnia 18 XI 2002 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie odbyło się inauguracyjne posiedzenie Rady Archiwalnej kadencji 2002–2004. Zebranych powitała doc. dr hab. Daria Nałęcz, dziękując członkom Rady za przyjęcie zaproszenia do prac w tym gremium, stanowiącym organ doradczy naczelnego dyrektora archiwów państwowych. W imieniu ministra kultury, nominacje dla członków Rady wręczyła Aleksandra Jakubowska, sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury.

W głosowaniu jawnym Rada wybrała prezydium. Przewodniczącym został prof. dr hab. Jerzy Zdrada, zaś jego zastępcami dr Józef Lepiech (Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu) i dr Sławomir Radoń (AP w Krakowie). Funkcję sekretarza Rady powierzono dr. Jackowi Krochmalowi (ZNA NDAP). W 31-osobowym składzie Rady Archiwalnej są także: dr Józef Drozd (AP we Wrocławiu), Anna Ernst (MSWiA), dr Dorota Folga-Januszewska (Muzeum Narodowe w Warszawie), dr Jan K. Frąckowiak (KBN), Zbigniew Gluza (Ośrodek „Karta”), Michał Jagiełło (Biblioteka Narodowa), Kazimierz Jaroszek (AP w Radomiu), dr Alicja Jaskiernia, Włodzimierz Kalicki („Gazeta Wyborcza”), prof. dr hab. Kazimierz Kozłowski (AP w Szczecinie), prof. dr hab. Stefan K. Kuczyński (IH PAN), gen. Julian Maj (Sztab Generalny WP), Tadeusz Morysiński (Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego w Warszawie), Dobrosława Platt (Zakład Narodowy im. Ossolińskich), prof. dr hab. Szymon Rudnicki (UW), dr Jolanta Sala (Wyższa Szkoła Zarządzania w Kwidzynie), poseł Tadeusz Samborski, prof. dr hab. Krzysztof Skupieński (UMCS), dr hab. Władysław Stępnik (ZG SAP), Antoni Styrzcula (PAIZ), Jan E. Turski (Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych), prof. dr hab. Feliks Tych (ŻIH), dr Hubert Wajs (AGAD), Danuta Wieczorek (Ministerstwo Infrastruktury), prof. dr hab. Andrzej Wiszniewski, prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński (PTH), ks. prof. dr hab. Marek Zahajkiewicz (KUL).

W programie obrad znalazło się wystąpienie doc. Darii Nałęcz na temat „Archiwa polskie i ich rola w dobie współczesnej”. Ponadto Rada przyjęła projekt regulaminu, a także ustaliła plan pracy na najbliższe półrocze. Tak więc w dniu 12 grudnia br. Zorganizowane zostanie seminarium poświęcone omówieniu projektu ustawy o informatyzacji działalności organów władzy publicznej. Kolejne posiedzenie Rady Archiwalnej odbędzie się w kwietniu 2003 r. Przedmiotem obrad będzie omówienie projektu ustawy „Prawo Archiwalne”, a także przedstawienie sprawozdania naczelnego dyrektora archiwów państwowych z pracy archiwów w roku 2002.

Jacek Krochmal

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW

1. KONFERENCJE NAUKOWE, ZEBRANIA, ODWIEDZINY DELEGACJI

Z działalności Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Delegacja AAN we Lwowie. W dniach 16 do 18 IX 2002 r. grupa pracowników AAN (Jan Bańbor, Włodzimierz Janowski, Tadeusz Krawczak, Eugenia Szymczuk) przebywała z roboczą wizytą w Centralnym Historycznym Archiwum Państwowym Ukrainy we Lwowie. W trakcie pobytu dokonano przeglądu i rejestracji znajdujących się w zasobie tego archiwum archiwaliów polskiej proveniencji z lat 1914–1939.

W Szczecinie 12 i 13 IX 2002 – grupa pracowników AAN uczestniczyła w IV Powszechnym Zjeździe Archiwistów Polskich. W ramach Zjazdu delegacja AAN zorganizowała i przeprowadziła dyskusję panelową „Problemy archiwów organizacji politycznych, społecznych i zawodowych”. Referaty wygłosili: Tadeusz Krawczak („Współpraca państwowej służby archiwalnej z instytucjami życia publicznego”), Władysław Horst („Zasady gromadzenia, przechowywania i zabezpieczania zbiorów w archiwach instytucji życia publicznego”), Włodzimierz Janowski („Metodyka opracowania zbiorów w archiwach instytucji życia publicznego”), Eugenia Szymczuk („Ewidencja, informacja i popularyzacja zasobu archiwalnego organizacji społecznych”), Mariusz Olczak („Zasady i formy udostępniania w archiwach instytucji życia publicznego”). Podstawę opracowań stanowiły wyniki ankiety, przeprowadzonej wśród kilkudziesięciu instytucji i organizacji społecznych. Ponadto w dniu 14 września delegacji AAN wzięli udział w XII Krajowym Zjeździe Delegatów SAP.

W dniu 28 VIII 2002 Mariusz Olczak wygłosił referat „Adlersdorf i Goerbitsch – z dziejów rewindykacji polskich dóbr kultury w 1945 r.” W zebraniu uczestniczyła Zofia Piotrowska – ostatnia żyjąca uczestniczka omawianych wydarzeń.

10 IX 2002 Jan Bańbor wygłosił referat „Polonika w Mikrofilmach Aleksandryjskich”. W zebraniu udział wzięli przedstawiciele pionu archiwalnego IPN – Bernadetta Groniek i Jan Kuligowski.

AP Płock 23 V 2002 – sesja naukowa i otwarcie wystawy pt. „Siedem wieków Gąbina i Gostynina”, poświęcona 680 rocznicy nadania praw miejskich Gąbinowi i 620 rocznicy Gostyninowi. Współorganizatorami byli: dyrektor archiwum oraz burmistrzowie obu miast. Okolicznościowe referaty wygłosili: prof. dr hab. Janusz Szczepański, „Czynniki miastotwórcze Gąbina”; dr Barbara Konarska-Pabiniak, „Narodziny, rozwój i funkcjonowanie samorządu gostyńskiego”.

Po sesji nastąpiło otwarcie wystawy, na której zaprezentowano materiały archiwalne, znajdujące się w zasobach: AGAD, Archiwum Diecezjalnego w Płocku, Archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków w Płocku oraz AP w Płocku. Wystawa czynna była do końca czerwca 2002 r.

AP w Poznaniu 5 IX 2002 – przedmiotem zebrania był referat autorstwa mgr Grażyny Tyrchan pt. „Nowe metody prac popularyzatorskich archiwów w dobie reformy oświaty na przykładzie działalności AP w Poznaniu Oddział w Gnieźnie”, w którym przedstawiono propozycję innowacyjnej formy popularyzowania zasobu, jak i działalności archiwów. Gnieźnieński oddział AP w Poznaniu podjął współpracę z nauczycielami gimnazjów w celu skonstruowania międzyprzedmiotowej ścieżki edukacji regionalnej na podstawie zachowanych materiałów archiwalnych. Archiwiści przygotowali bazę źródłową oraz scenariusze lekcji z języka polskiego, geografii, matematyki, fizyki i sztuki, by wzajemnie uzupełniające się informacje wspomagały proces wszechstronnego nauczania. Postanowiono opracować historię nieistniejącego obecnie kościoła św. Ducha w Gnieźnie. Nową formą edukacji regionalnej zainteresowały się gimnazja.

AP w Suwałkach 9 X 2002 – Sesja popularnonaukowa „Kultura i rozrywka w Suwałkach w połowie XIX w.”, zorganizowana przy współpracy z Augustowsko–Suwalskim Towarzystwem Naukowym. Sesji towarzyszyła wystawa kilkudziesięciu afiszy, poddanych wcześniej zabiegom konserwatorskim we własnej pracowni introligatorsko-konserwatorskiej, z zespołu Akta miasta Suwałk 1808–1914, informujących o imprezach kulturalnych i rozrywkowych w Suwałkach.

AP w Zielonej Górze 8 X 2002 – konferencja naukowa „50-lecie obecności Wyższego Seminarium Duchownego w Paradyżu”, na której dr Tadeusz Dzwonkowski wygłosił referat: „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Ziemi Lubuskiej przechowywane w archiwach

państwowych”; tamże **14 X 2002 r.** – zebranie naukowe, na którym referat „Wczesnonowożytna pieczęć miejska” wygłosił prof. dr hab. Wojciech Strzyżewski z Uniwersytetu Zielonogórskiego.

2. SPOTKANIA Z LOKALNYMI WŁADZAMI, PRZEDSTAWICIELAMI ORGANIZACJI ŚRODOWISKOWYCH I INSTYTUCJAMI NAUKOWOKULTURALNYMI

W AAN 2 VIII 2002 – spotkanie z byłymi żołnierzami 9 Kompanii Dywersyjnej AK „Żniwiarz”. Spotkanie dotyczyło przekazania do zasobu AAN akt środowiska. Ponadto zarejestrowano relacje dwóch żołnierzy Kompanii (Stanisława Likiernika i Gustawa Budzyńskiego, zastępcy dowódcy oddziału).

AP m.st. Warszawy 8 VIII 2002 – spotkanie dyrektora archiwum m.st. Warszawy ze starostą powiatu piaseczyńskiego i władzami Góry Kalwarii dotyczące planowanej likwidacji Oddziału w Górze Kalwarii.

16 IX 2002 – udział dyrektora w spotkaniu z wiceprezydentem m.st. Warszawy Ryszardem Miklińskim, dyrektorem Wydziału Kultury Biura Zarządu m.st. Warszawy Januszem Pietkiewiczem i dyrektorem Zamku Królewskiego prof. Andrzejem Rottermundem

w sprawie finansowania wydawnictw archiwum i Zamku Królewskiego. Uzgodniono, iż władze miasta udzielą stałego dofinansowania umożliwiającego wydawanie kwartalnika „Kronika Warszawy”.

AP w Zielonej Górze 12 X 2002 – sejmik w Żarach „Polacy z Tarnopolszczyzny – pomostem pojednania narodów”, na którym referat: „Źródła do dziejów Tarnopolan w AP w Zielonej Górze” wygłosił dr Tadeusz Dzwonkowski.

17 X 2002 – otwarcie Archiwum Karla Dedeciusa; w Collegium Polonicum w Słubicach (Europa – Universität Viadrina); udział wzięli m.in. przedstawiciele AP w Zielonej Górze i w Poznaniu.

3. NABYTKI

AAN – przyjęcie zespołu akt Rady Naczelnej Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej (471 j.a. z lat 1990–1999 obejmujących materiały z kongresów, konwencji krajowych, posiedzeń Rady partii i jej kontaktów z organizacjami zagranicznymi, archiwalia sekretariatów kilku liderów – A. Kwaśniewskiego, L. Millera, J. Szmajdzińskiego, K. Janika, J. Oleksego), dopływ do zespołu akt Zarządu Głównego ZBoWiD (528 j.a. z lat 1950–1976 obejmujące archiwalia Działu Współpracy z Zagranicą dotyczące m.in. kontaktów i współpracy z kombatanckimi organizacjami międzynarodowymi), dopływ do zespołu akt KC PZPR (471 j.a. z lat 1961–1990, zawierające archiwalia dotyczące m.in. XI Zjazdu, ponadto bilanse partii i uzupełnienie Centralnej Kartoteki KC), dopływ do zespołu akt Najwyższej Izby Kontroli (833 j.a. z lat 1966–1970 obejmujące m.in. archiwalia Departamentu Prezydialnego i Zespołu Budownictwa).

AP w Poznaniu – zakupiło dokument Rady Miejskiej miasta Poznania z 1565 r., przywilej dla cechu powroźników. Nabytek jest uzupełnieniem zespołu Akta miasta Poznania. Brakujące na zakup środki finansowe archiwum pozyskało od Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „Warta” SA oraz od firmy świadczącej usługi archiwalne.

4. POPULARYZACJA ZASOBÓW

W AAN zorganizowano 3 prelekcje dotyczące historii i działalności bieżącej AAN dla 3 grup zorganizowanych: słuchaczy Wschodniej Szkoły Letniej Uniwersytetu Warszawskiego 28 (w dniu 5 lipca), Ośrodka Badań nad Tradycją Antyczną w Polsce i Europie Środkowej w Warszawie (11 września), młodzież ze szkół średnich Lwowa (13 września). Przygotowano wystawę okolicznościową w budynku AAN („Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 VII 1952 r. 50 rocznica uchwalenia”). Ponadto archiwum udostępniło eksponaty ze swego zasobu na wystawę „Skarby archiwów polskich”, zorganizowaną w ramach IV Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich w Szczecinie.

AP w Gdańsku 12 VIII – 1 IX 2002 – wystawa „Sopot w świetle dokumentów archiwalnych ze zbiorów Archiwum Państwowego w Gdańsku”, zorganizowana we współpracy i w siedzibie Muzeum Sopotu. Wyeksponowano 122 dokumenty, które w zamierzeniu autorów ekspozycji ukazać miały fragmenty życia miasta i jego mieszkańców od XIII w. do czasów współczesnych. Wybrane materiały archiwalne zilustrowały specyfikę nie tylko Sopotu jako kurortu, ale także miasta tętniącego życiem politycznym i kulturalnym, a nade wszystko ukazały codzienność jego mieszkańców w ciągu minionych wieków. Realizacja wystawy jest udanym początkiem współpracy gdańskiego archiwum z niedawno powstałym Muzeum Sopotu.

30 VIII – 24 XI 2002 – wystawa „Gdańsk portale pamięci”, we współpracy z Nadbałtyckim Centrum Kultury w Gdańsku. Scenerią ekspozycji stał się kościół św. Jana w Gdańsku. Dzięki interesującej aranżacji plastycznej, przekazowi multimedialnemu, naukowemu komentarzowi oraz literackiej narracji Pawła Huelle dokumenty z gdańskiego archiwum stały się osnową opowieści o Gdańsku jako miejscu ludzi niepokornych, tworzących mit i prawdę swojego genius loci.

Kierownik Oddziału AP w Łowiczu Marek Wojtylak poprowadził w Łowickim Ośrodku Kultury promocję książki G. Sosnowskiego *Wśród ofiar Katynia*. W AP w Łowiczu zakończono prace nad zespołem Akta Gminy Dąbkowice z siedzibą w Jamnie 1887–1954, oprac. M. Wojtylak. Inwentarz książkowy zespołu wraz z indeksem osobowym i rzeczowym przygotowano w programie IZA i oddano pod ocenę Komisji Metodycznej. Tym samym zakończono opracowanie ostatniego z 11 zespołów akt gmin powiatu łowickiego.

AP m.st. Warszawy 1 IX 2002 – otwarcie wystawy w Muzeum Regionalnym w Berlinie (Heimattmuseum Hohenschonhausen) pt. „Warszawa w latach 1939-1945 w oczach fotografów”. Ekspozycja wystawy była jednym z elementów wymiany kulturalnej pomiędzy Gminą Warszawa – Białołęka a partnerską dzielnicą Lichtenberg z Berlina.

1 IX 2002 – udział dyrektora APW, wspólnie z dyrektorem ADM, w Radiu BIS w audycji z cyklu „Magia radia”, poświęconej prezydentowi Warszawy Stefanowi Starzyńskiemu i materiałom o nim przechowywanym w archiwach.

2 IX 2002 – otwarcie wystawy „Pamięć w sztuce zamknięta”, prezentująca prace plastyczne: karykaturę, rysunek, szkice, malarstwo i fotografie powstałe w obozach jenieckich, a także po wojnie, jako wspomnienie lat okupacji.

IV. SPRAWY ORGANIZACYJNO-KADROWE

Z dniem 1 VIII 2002 r. naczelny dyrektor archiwów państwowych powołał mgr Małgorzatę Sobuń na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Elblągu z siedzibą w Malborku. Pani mgr M. Sobuń, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pracuje w AP w Elblągu z siedzibą w Malborku od 1990 r.; ostatnio pełniła obowiązki dyrektora tego archiwum.

Po pomyślnym zaliczeniu postępowania kwalifikacyjnego w służbie cywilnej, z dniem 1 X 2002 r., mgr Aleksander Korolewicz, archiwista w Archiwum Państwowym w Krakowie, został mianowany przez Szefa Służby Cywilnej urzędnikiem służby cywilnej.

